

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ІНШОМОВНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Александров В.М., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття розглядає проблему стандартизації та сертифікації освіти, зокрема, у сфері іноземних мов. Фахівці, що працюють у сферах промисловості та бізнесу, повинні володіти такими стандартами мовної кваліфікації, які б визнавалися в усьому світі. Досягти цього можна тільки за умови прозорості процесу навчання і стандартизації освіти.

Ключові слова: мовна кваліфікація, стандартизація освіти, сертифікація освіти.

Александров В.Н. СТАНДАРТИЗАЦИЯ ИНОЯЗЫЧНЫХ КВАЛИФИКАЦИЙ В КОНТЕКСТЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья рассматривает проблему стандартизации и сертификации образования, в частности, в сфере иностранных языков. Специалисты, которые работают в сферах промышленности и бизнеса, должны владеть такими стандартами языковой квалификации, которые бы признавались во всем мире. Достичь этого можно только при условии прозрачности процесса обучения и стандартизации образования.

Ключевые слова: речевая квалификация, стандартизация образования, сертификация образования.

Alexandrov V. STANDARDIZATION OF FOREIGN LANGUAGE QUALIFICATIONS IN LIFE-LONG STUDY / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article deals with the problem of standardization in life-long education (foreign language study). At any age specialists in any country or business should see the opportunity to get foreign language qualifications recognized in the whole world. The common (unified) standards can be introduced only if educational processes are transparent.

Key words: language qualifications, standardization of education, certification of education.

Розвиток ідеї безперервної освіти в освітній системі України безпосередньо пов'язаний з проблемою стандартизації освіти. Прийняття єдиних стандартів оцінювання є не тільки проблемою окремих організацій чи навчальних закладів, але й носить у значній мірі суспільно-психологічний характер. Посилення уваги урядів та суспільства до питань вищої освіти зумовлено двома найважливішими чинниками: дефіцит фондів і зростаюча міжнародна інтеграція різних форм освіти.

Питання стандартизації оцінювання та сертифікації освіти розглядалось у працях Ю. Шумилова, Б. Клименко, Г. Крючкова, М. Загирняка, Л. Віткіна та інших.

Інститути освіти вже працюють над введенням визнаних світових стандартів, які зробили б можливим оволодіння такою мовною кваліфікацією, котра визнається міністерствами, освітніми інститутами та бізнес-структурами в усьому світі. На жаль, досвід галузі вищої освіти свідчить про те, що визнання нових стандартів розвитку іноземних мов – це досить повільний процес. Нещодавно Європейська Рада вказала на необхідність поліпшення прозорості процесу введення нових стандартів.

Отже, мета нашої статті – визначити пріоритетні аспекти розвитку складного процесу стандартизації іноземних кваліфікацій в умовах безперервної освіти.

Український педагогічний словник визначає стандарт освіти як систему основних параметрів, що приймаються за державну норму освіченості, яка відображає соціальний ідеал і враховує можливості реальної особистості й системи освіти по досягненню цього ідеалу. Основними об'єктами стандартизації в освіті є її структура, зміст, обсяг навчального навантаження й рівень підготовки учнів. Стандарт освіти визначає обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм, максимальний обсяг навчального навантаження учнів чи студентів, вимоги до рівня підготовки випускників і є основою для створення ряду нормативних документів (навчальних планів, положень

про акредитацію навчальних закладів, атестації кадрів тощо). Існують як стандарти загальної середньої чи вищої освіти, так і стандарти знань з окремих наукових галузей (стандарти мовної, математичної, літературної, фізичної освіти тощо) [4].

Г. Крючков вважає, що стратегічна лінія внутрішньої та зовнішньої політики України – бути на рівні європейських країн – зобов'язує всіх дотримуватися або прагнути до європейських стандартів. Європейський мовний “Портфоліо”, розроблений під егідою установ Ради Європи, передбачає 3 основні рівні володіння іноземною мовою та мовленнєвими вміннями (А, В, С), кожен з яких розподіляється на два додаткові: А1-А2, В1-В2, С1-С2 [6].

Усі рівні визначаються за трьома видами мовленнєвої діяльності:

- розуміння (аудіювання та читання);
- говоріння (діалогічна або полілогічна форма – інтерактивне говоріння, а також монологічна форма, або продуктивне говоріння);
- письмо як окремий продуктивний вид мовленнєвої діяльності.

Механізми контролю над тими, хто навчається в університеті, змінюються від однієї системи до іншої. Багато європейських націй мають власні суспільні стандарти прийняття екзаменів, такі як Загальноосвітній Диплом у Британії, французьке Посвідчення ступеня Бакалавра; Німецький Abitur тощо. У Північній Америці вимогами вступу до вищого навчального закладу є успішне складання тестових іспитів з профільних предметів, перелік яких залежить від програми навчання. Через відмінності між школами деякі університети Північної Америки мають свої системи регулювання оцінок, котрі засновані на їхньому попередньому досвіді багаторазових стосунків [8].

Незважаючи на відмінності в освітніх системах країн Європейського Союзу, спостерігається процес зближення програм і систем освіти. Сьогодні взаємно визнаються дипломи різних шкіл у країнах ЄС. Можливість взаємного визнання дипломів, а також, що є важливішим, можливість навчання в багатьох вищих школах (визнання процесу навчання) стали можливими завдяки загальному прийняттю Європейської Системи Трансферу Балів (ECTS – European Credit Transfer System) [1].

Доля ліцензованих курсів на ринку послуг з навчання іноземній мові на Україні сьогодні не перевищує 5%, проте чітко простежується тенденція до їх збільшення. Для організації курсів з вивчення іноземної мови ліцензія Міністерства освіти на проведення освітньої діяльності не потрібна. Спеціалісти вважають, що сьогодні в Україні не існує єдиних стандартів та вимог, яких повинні дотримуватися курси з вивчення іноземної мови, внаслідок чого, немає єдиного стандарту сертифікатів, що видаються, а також не обговорено, яку кількість годин треба прочитати за певний навчальний період (тиждень, місяць, семестр, рік). Кожна організація робить це на свій розсуд. У більшості сертифікатів вказано, що слухачі отримали певну кількість годин у названій організації та володіють іноземною мовою на певному рівні. Керівники курсів стверджують, що одержання ліцензії – справа недорога (плата за її видачу становить 232 грн.), але клопітка. Збирання документів, а також проходження перевірок комісії Міністерства освіти можуть зайняти від 6 до 12 місяців. Проте деякі курси ліцензуються добровільно для залучення корпоративних клієнтів, які користуються тільки ліцензованими курсами, а також для іміджу [7].

Особливим попитом користуються курси таких міжнародних організацій, як Британська Рада, American English Center, International House (усі – англійська мова), Goethe-Institut (німецька мова), Центр французької мови Raphael, що видають сертифікати міжнародного зразка. Ті, хто хоче продовжувати навчання за кордоном,

мають можливість скласти такі відомі тести, як TOEFL (Test of English as a Foreign Language), GRE (General Record Examination), SAT (School Admission Test), FCE (First Certificate in English) та інші.

На думку О. Виноградова, українське суспільство поступово звикає до ідеї тестування як інструменту визначення рівня знань абітурієнтів та спеціалістів. Наприклад, у галузі інформаційних технологій в Україні за результатами тестування сьогодні можна отримати міжнародний сертифікат, що підтверджує відповідність рівня знань світовим стандартам. У багатьох вищих навчальних закладах, зокрема, у Києво-Могилянській Академії впроваджені вступні іспити у формі тестів. Міністерство освіти України неодноразово робило спроби запровадити освітні тести як засіб контролю при вступі до вищих навчальних закладів. Але, незважаючи на ці позитивні зрушення, запровадження тестів йде з великими труднощами [3].

Р. Александер також вважає, що вищі навчальні заклади повинні відігравати провідну роль у розвитку прозорого процесу навчання іноземним мовам в умовах безперервної освіти. Це означає, що вищі навчальні заклади можуть і повинні, по-перше, постійно працювати над поліпшенням якості специфікацій та дизайну усіх форм навчального процесу (кафедр, курсів, післядипломної освіти тощо), а по-друге, забезпечити людей, які навчаються, відповідними та якісними документами (сертифікатами або дипломами). Автор має на увазі такі специфікації та сертифікати, які дають чітке уявлення про той процес навчання в безперервній освіті, у якому була одержана та чи інша кваліфікація. Це означає, що кваліфікаційні специфікації та вміння можуть і повинні мати прозорий “статистичний” вигляд (їх можна виміряти, порівняти та перевірити) [9].

Так, відома у світі міжнародна школа Берлиця (Berlitz) з вивчення іноземних мов має чітко визначену структуру кваліфікаційних вмінь (12 рівнів), які відповідають тому чи іншому рівню володіння мовою. Другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий та восьмий рівні навіть мають ретельно визначену кількість лексичних одиниць. Наприклад, шостий рівень за Берлицем означає активне володіння не менш, ніж 4000 лексичними одиницями, усіма базовими структурами речень, усіма категоріями часу дієслова, а також вміння спілкуватись з кількома співрозмовниками одночасно на конференціях для спеціальних цілей (юристи, лікарі тощо).

Проблема забезпечення студентів якісними дипломами та сертифікатами пов'язана з проблемою впровадження в Україні загальноєвропейських стандартів якості. Навчальні заклади України, зазначає Л. Віткін, не зможуть вистояти в конкурентній боротьбі на ринку послуг у сфері вищої освіти без впровадження системи менеджменту якості ISO (Міжнародної організації стандартизації), відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000 (Міжнародна організація стандартизації) [2]. Сьогодні у світі за цією системою працюють більше півмільйона ведучих підприємств у 161 країні.

В Україні в Реєстрі державної системи сертифікації УкрСЕПРО зареєстровано близько 600 підприємств, що мають сертифіковані системи якості. У той же час в нашій системі вищої освіти на сьогодні немає жодної навчальної установи, яка має сертифіковану систему якості. У розвинених країнах світу кількість сертифікованих систем якості вищих навчальних закладів вимірюється сотнями.

Л. Віткін припускає, що вітчизняні вищі навчальні заклади недооцінюють роботу із впровадження систем якості, і це демонструє їхню незацікавленість у конкурсах з якості та ділової досконалості на основі визнаних моделей, зокрема європейської. Українські вузи недостатньо розуміють або взагалі не знають переваг від застосування передових методів і принципів загального управління якістю TQM і тому їх не застосовують. Незалученість навчальних закладів до впровадження передових методів управління якістю, таких, як розроблення систем якості відповідно до вимог

міжнародних стандартів ISO серії 9000 та участь у національних конкурсах якості і ділової досконалості на базі Європейської моделі, вже найближчим часом може негативно позначитися на їх конкурентоспроможності в умовах глобалізації та жорсткої конкуренції. При цьому слід розуміти, що система якості є тільки одним із засобів для досягнення цілей, що стоять перед навчальним закладом, але сама по собі вона не може вирішити усі проблеми. Її впровадження означає лише застосування системного і систематичного підходу для досягнення високого ступеня довіри і стійкої прихильності споживачів їхніх послуг. У сфері вищої освіти споживачами можна вважати студентів, а також організації, які приймають на роботу випускників.

Розбіжності в змісті нормативних документів, зазначає М. Загирняк, гальмують розвиток вищої освіти в Україні. Наявні нормативні документи для розробки складових системи стандартів вищої освіти не враховують таких визначень, як бакалавр, спеціаліст і магістр. Залишаються застарілими визначення – інженер, науковий співробітник [5]. У відділах кадрів державних підприємств, які користуються такими нормативними документами, часто не знають, що робити з молодими фахівцями, які мають дипломи бакалавра, спеціаліста чи магістра. З іншого боку, загальнодержавна уніфікація підготовки фахівців на рівні спеціалістів і магістрів може стати суттєвим гальмом з точки зору розвитку спеціальностей, який вимагає нетривіального, творчого підходу, побудови навчального процесу з урахуванням особливостей наукових шкіл і кадрового складу кафедр, а також регіональних особливостей розвитку промисловості та соціально-економічного стану регіону. Загальнодержавне детальне нормування підготовки фахівців не відповідає існуючим умовам і спеціалізації підготовки випускників однієї спеціальності в різних вищих навчальних закладах, з одного боку, та потребам ринку праці, з іншого боку. В умовах ринкової економіки значення має саме гнучкість та спроможність адаптуватися до швидких змін. У багатьох провідних університетах запроваджується цільова підготовка спеціалістів за замовленнями окремих підприємств, що сприяє покращанню фінансового становища університетів та спрощує адаптацію випускників до специфіки виробництва.

Треба також окремо зупинитися на оцінюванні успіхів тих фахівців, які беруть участь у короткострокових тренінгах з вивчення іноземних мов в умовах виробництва. Впровадження планів з їх підготовки пов'язане із необхідністю контролю реалізованих дій, а також бюджетних витрат і коректив як дій, так і планів.

М. Васелевський і Р. Патора вважають, що оцінка процесу підготовки пов'язана з оцінкою продуктивності працівників, оцінкою якості праці, а також оцінками індивідуальних працівників. Отже, оцінка процесу підготовки фахівців з іноземних мов спирається на суб'єктивні думки працівників, а також на дослідження отриманих ними знань та вмій. Оцінка процесу підготовки працівників може бути проведена за трьома рівнями:

- Реакція учасників на проведену підготовку.
- Навчання, пов'язане з підвищенням професійної (іншомовної) компетенції.
- Поведінка, пов'язана з дослідженням довгострокових результатів та змін, наприклад, флуктуація, співпраця з клієнтами.

Провідна роль в оцінюванні підготовки фахівців полягає в оцінюванні змін, які впливають на функціонування цілої організації [1].

Отже, на нашу думку, вищезгадані тенденції стандартизації оцінювання та сертифікації тих, хто вивчають іноземні мови для спеціальних цілей, мають одержати подальший розвиток у розробці та впровадженні в Україні моделі безперервної освіти. Не тільки майбутні спеціалісти - студенти вищих навчальних закладів, а також будь-які фахівці різного віку у великій або малій бізнес-структурі повинні бачити реальну можливість

оволодіння іноземною мовою для своїх професійних цілей у відповідних навчальних закладах (центрах, курсах, школах) і отримання сертифікатів відповідних стандартів. Фахівці, що працюють у сферах промисловості та бізнесу, повинні володіти такими стандартами мовної кваліфікації, які б одночасно визнавалися в усьому світі роботодавцями, міністерствами та університетами. Досягти цього можна тільки за умови прозорості процесу навчання і стандартизації освіти. Наступним етапом нашого дослідження буде вивчення особливостей іншомовної підготовки фахівців в умовах виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васелевський М., Патора Р. Інформація та кадри в логістичних системах. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – 272 с.
2. Віткін Леонід. Візьміться за впровадження міжнародної системи якості стандарту ІСО 9000 // Синергія. – 2003. - № 1 (5). – С. 8-11.
3. Виноградов О. Тести як соціальна інновація в Україні. // Вісник (Fulbright). - 2002. - №7. - С. 15-17.
4. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Загирняк М. Критичні зауваження щодо введення стандартів вищої освіти в Україні. // Вісник (Fulbright). – 2002. - №8.- С. 15-19.
6. Крючков Г.Г. Визначення базового рівня володіння іншомовним спілкуванням у Держстандарті з іноземних мов. Впровадження нових технологій та наукових розробок у викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах України; Збірник статей / Упоряд. О.Я. Коваленко – Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – С. 15-28.
7. Уманец Андрей. Язык на блюдечке. // Бізнес 36/06.09.04. С. 82-84.
8. Knapper, Christopher. Lifelong learning and higher education. – London, Sydney, a.o.: Croom Helm, 1985.- 201p.
9. Richard J. Alexander. Getting to there from here: What is the place of oral proficiency in tertiary level business English?, ENCoDe // Life-long Learning in Business and Industry. - 2002. - P. 7-23.

УДК 371.881:5

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ ЗАСОБАМИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Александрова О.Ф., аспірант

Запорізький національний університет

Стаття розглядає проблему гуманітаризації навчання на природничих факультетах засобами іноземної мови. Природничі науки повинні вивчатись у контексті лінгво-культурологічного розвитку студентів. Гуманітаризація є частиною сучасного загального процесу гуманізації (олюднення) освіти і вивчення іноземної мови що, має сприяти гуманітаризації навчання на немовних факультетах.

Ключові слова: лінгво-культурологічний розвиток, студенти, гуманізація освіти, немовні факультети